

دولت الکترونیک به عنوان یک سیستم فنی-اجتماعی-بومی

ارائه دهنده : مهدی فقیهی

عضو هیات علمی و مدیر دفتر مطالعات ارتباطات و فناوریهای نوین
مرکز پژوهشهای مجلس

شهریور ۹۳

مقدمه

دو رویکرد اصلی در تعریف دولت الکترونیک وجود دارد. اولین رویکرد، رویکرد ابزاری است و رویکرد دوم اثربخشی است.

برخلاف رویکرد اول که بر موضوعات کارآیی تمرکز دارد، رویکرد دوم به اثربخشی توجه دارد در تعاریف جدیدتر منظور از دولت الکترونیک، به نوعی حکمرانی الکترونیک است. و به جای عناصر فناوری، به طور کلی به ابعاد سیستم‌ها، سازمان‌ها و نظام‌های اجتماعی می‌پردازد (آگوستی، ۲۰۰۷).

برخی صاحب‌نظران معتقدند که دولت الکترونیک اگر نهایتاً به حکمرانی مطلوب منجر نشود، هرگز رسالت خود را به انجام نرسانیده است. دولت الکترونیک، شهروندان را از مصرف‌کنندگان منفعل خدمات دولتی به بازیگران فعال تبدیل می‌کند (مقیمی، ۱۳۸۹)

بیان مسئله

عدم توجه به
تناسب دولت
الکترونیک با
اهداف سند چشم
انداز در سالهای
اخیر در کشور

شکست پیاده سازی
دولت الکترونیک
در کشورها ناشی از
نگرش غیر سیستمی
به دولت الکترونیک

چگونگی توسعه دولت
الکترونیک در راستای
اهداف سند چشم انداز
جمهوری اسلامی ایران در
افق ۱۴۰۴

طراحی مدل توسعه دولت الکترونیک در افق ۱۴۰۴

۱- شناسایی ابعاد مختلف دولت الکترونیک

۲ - شناسایی وضعیت توسعه دولت الکترونیک در کشورهای منطقه

۳ - شناسایی و بررسی وضعیت توسعه دولت الکترونیک در ایران

۴ - شناسایی اولویتهای و محدودیتهای توسعه دولت الکترونیک در ایران

نظريه جبر
فناورانه

از منظر "نظريه جبر فناورانه"، فناوري اطلاعات نيرويي غير قابل توقف است بدین ترتيب فناوري اطلاعات یک قدرت ارگانیک است که طبق تمایلات و جهت گیری های درونی خودش در حال نمو است و بواسطه قدرتش جهان را از طرق مختلف تغییر می دهد و تغییرات دولت هم بخشی از تغییرات جهان محسوب می شود (گارسون، ۲۰۰۶).

نظريه
سیستمها

روش های فناوري اطلاعاتی معادل کارآمدی هستند. بنابراین از دید نظريه سیستمها در طراحی سیستمی، توجه به عوامل فنی از عوامل انسانی بیشتر است (گارسون، ۲۰۰۶).

نظريات مطرح
در مطالعه دولت
الکترونیک

نظريه
سیستمهای فنی -
اجتماعی - بومی

نظريه تقويت

"نظريه تقويت" فناوري اطلاعات را ابزاری می داند مانند ديگر ابزارهای بشرساخته موجود. از این منظر فناوري اطلاعات طوری توسعه و مدیریت می شود که تنها نظم قدرت موجود را تقويت کند (کورسی-نوریس، ۲۰۰۸)

بر اساس نظريه سيستم هاي فني اجتماعي بومي كه توسعه فناوري اطلاعات نه با جبر فناورانه و نه با تداوم ساختارهاي موجود قدرت (نظريه تقويت) محدود نمي شود (دالپياز-جيورجيني-ميلوپولوس, ۲۰۱۳)

نظريه سيستم هاي فني = اجتماعي-بومي

در اين نظريه طراح سيستم است كه مهم ترين نقش را دارد (خليفه-شن, ۲۰۰۴)

همانطور كه مي توان فناوري اطلاعات را براي تمرکز زدائي به كار گرفت مي توان براي تمرکزگرايي به كار گرفت، فناوري اطلاعات هم مي تواند به تضعيف نياز به مشاركت منجر شود و هم به مثابه راهي براي تقويت مشاركت جامعه در امور باشد (گارسون, ۲۰۰۶)..

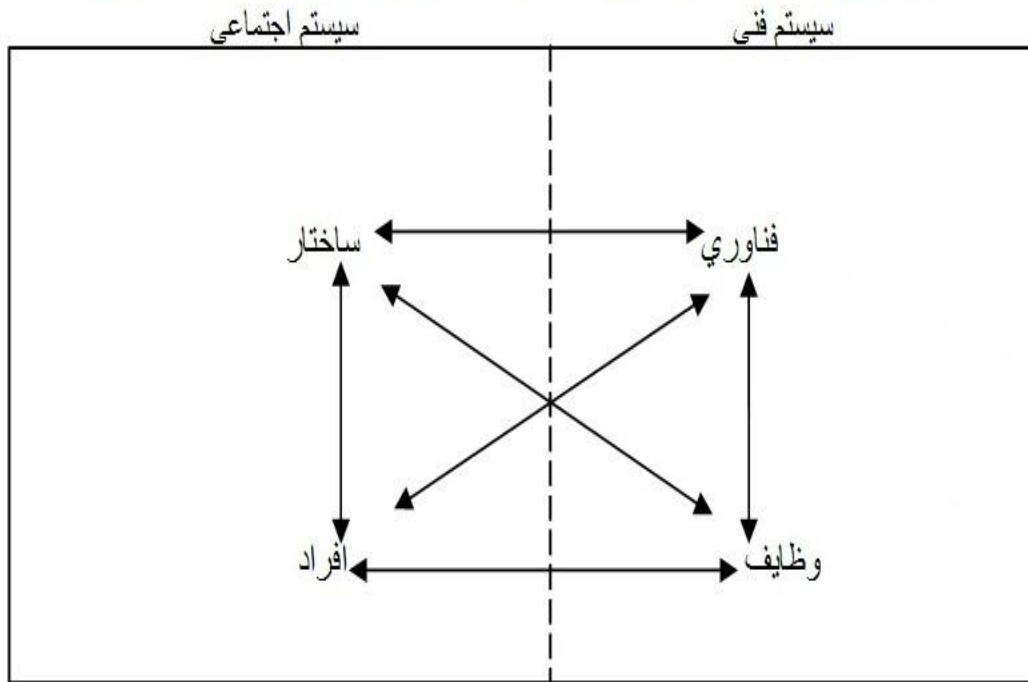
هر آنچه در ذهنيت طراح سيستم قابل تصور باشد، مي تواند با كمك فناوري اطلاعات محقق شود. بنابر اين تكثر طراحان به نتايج متنوع منجر مي شود. (گارسون, ۲۰۰۶)

نظر به اینکه عدم توجه به ابعاد اجتماعی و بومی پروژه های دولت الکترونیکی یکی از دلایل شکست پروژه های دولت الکترونیکی در دنیا بوده است (گارسون، ۲۰۰۶) و ما در این تحقیق به دنبال ارائه مدل دولت الکترونیک در حکمرانی مطلوب هستیم ، همچنین نقش طراح یا طراحان دولت الکترونیکی بسیار زیاد می باشد و دولت الکترونیکی دارای ابعاد فنی و اجتماعی و بومی است.

بنابراین

استفاده از چارچوب نظری سیستمهای
فنی - اجتماعی - بومی

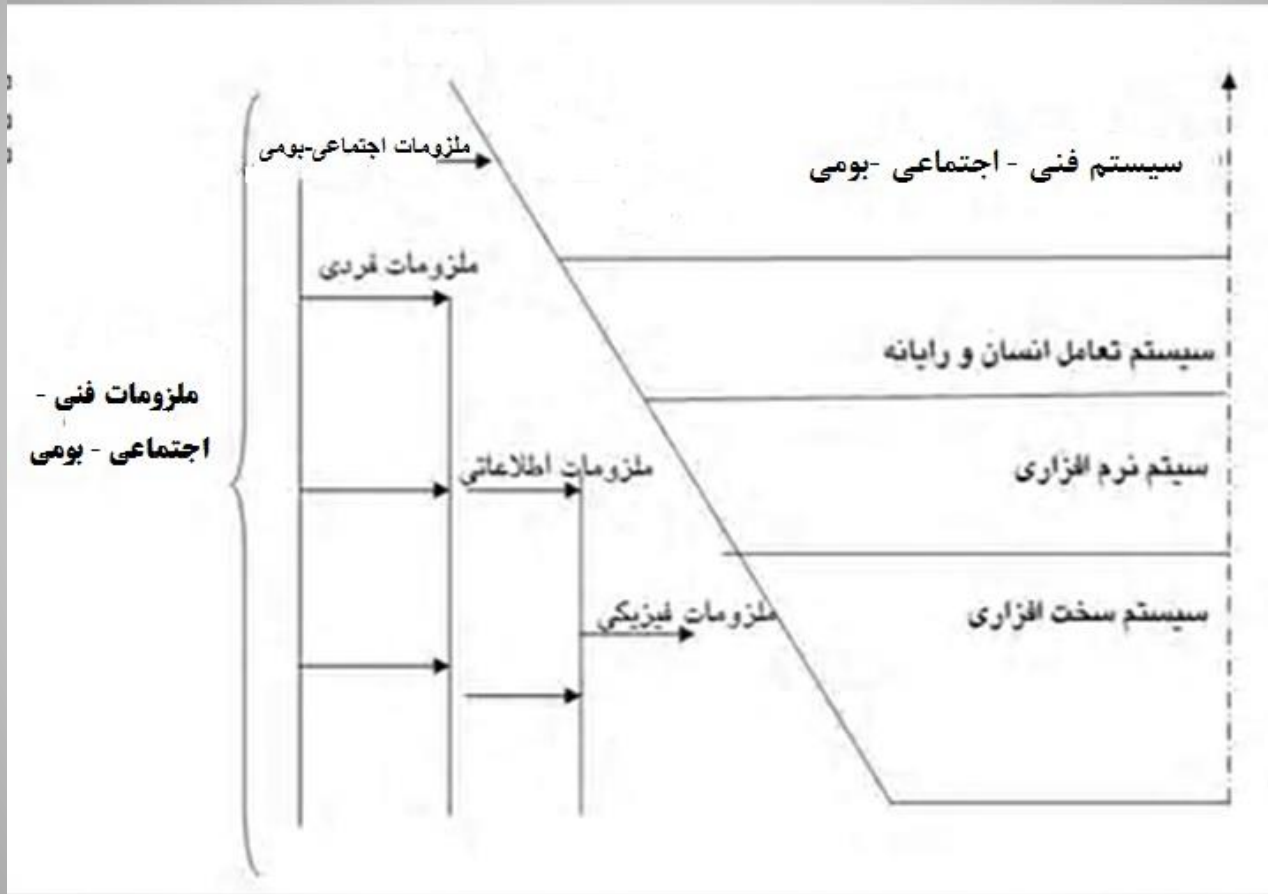
اجزای یک سیستم فنی - اجتماعی (مدل اولیه تحقیق)

بوم

منبع: Holman and
all, 2003

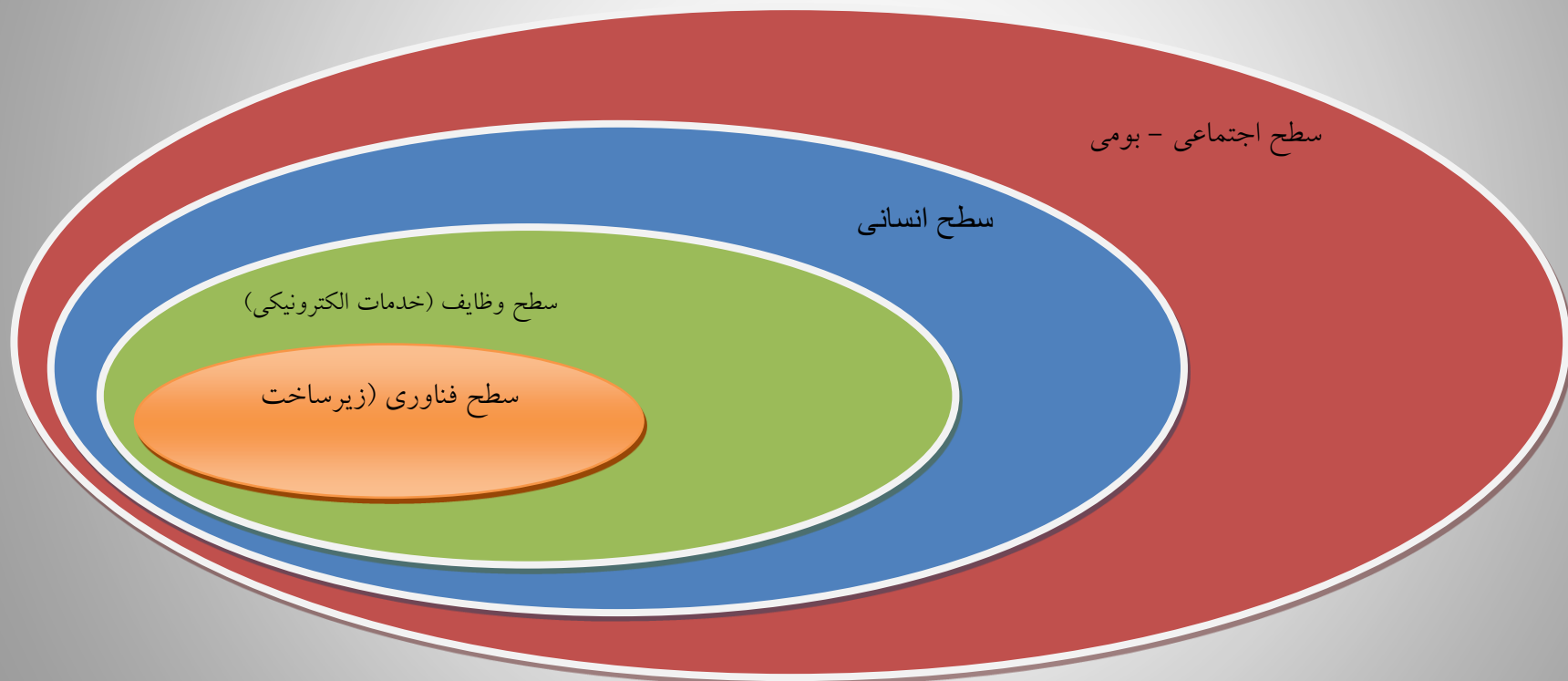
تکامل فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان سیستم فنی - اجتماعی - بومی

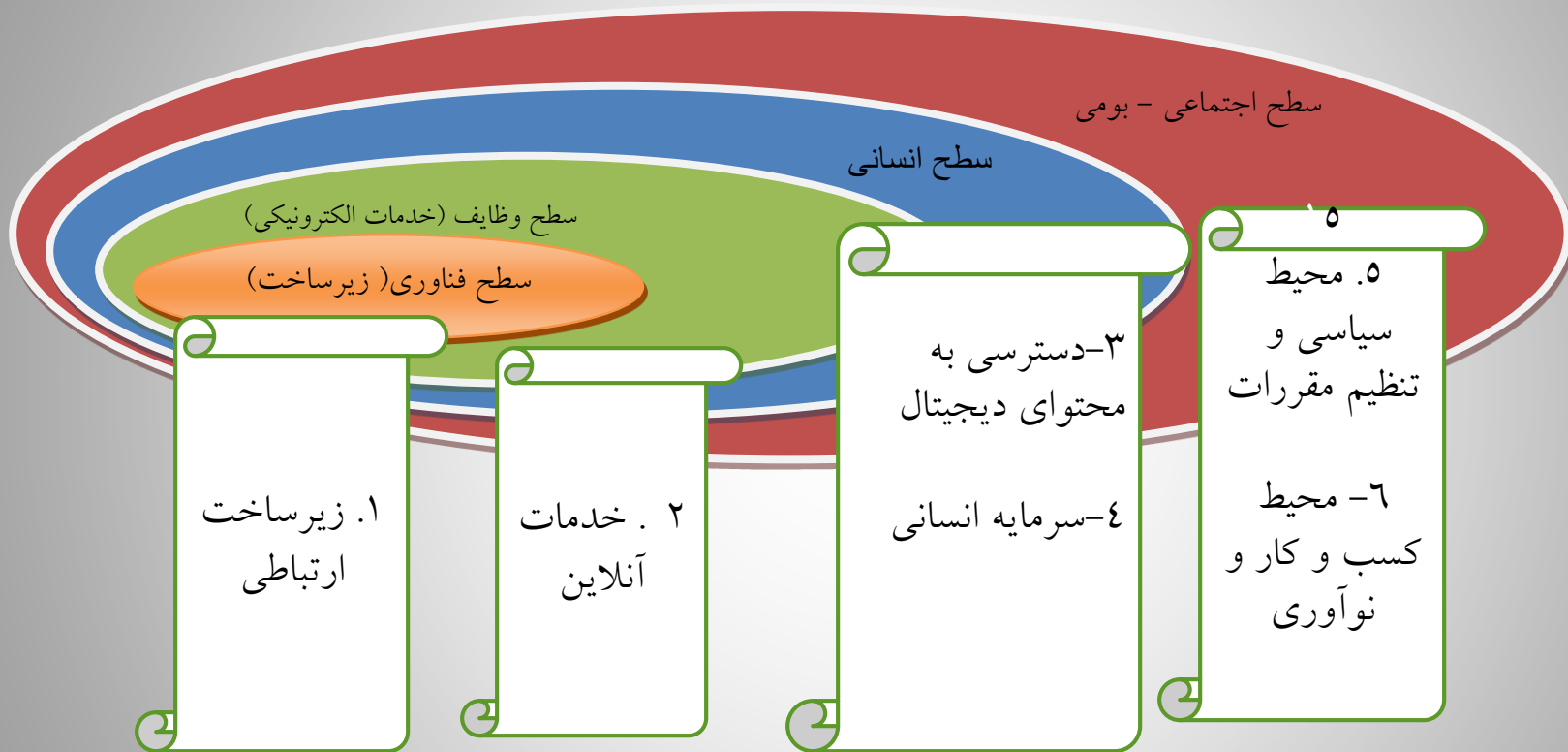
منبع:

Bostrom, 2007

تکامل کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک سیستم فنی - اجتماعی - بومی (مدل تکمیلی تحقیق)

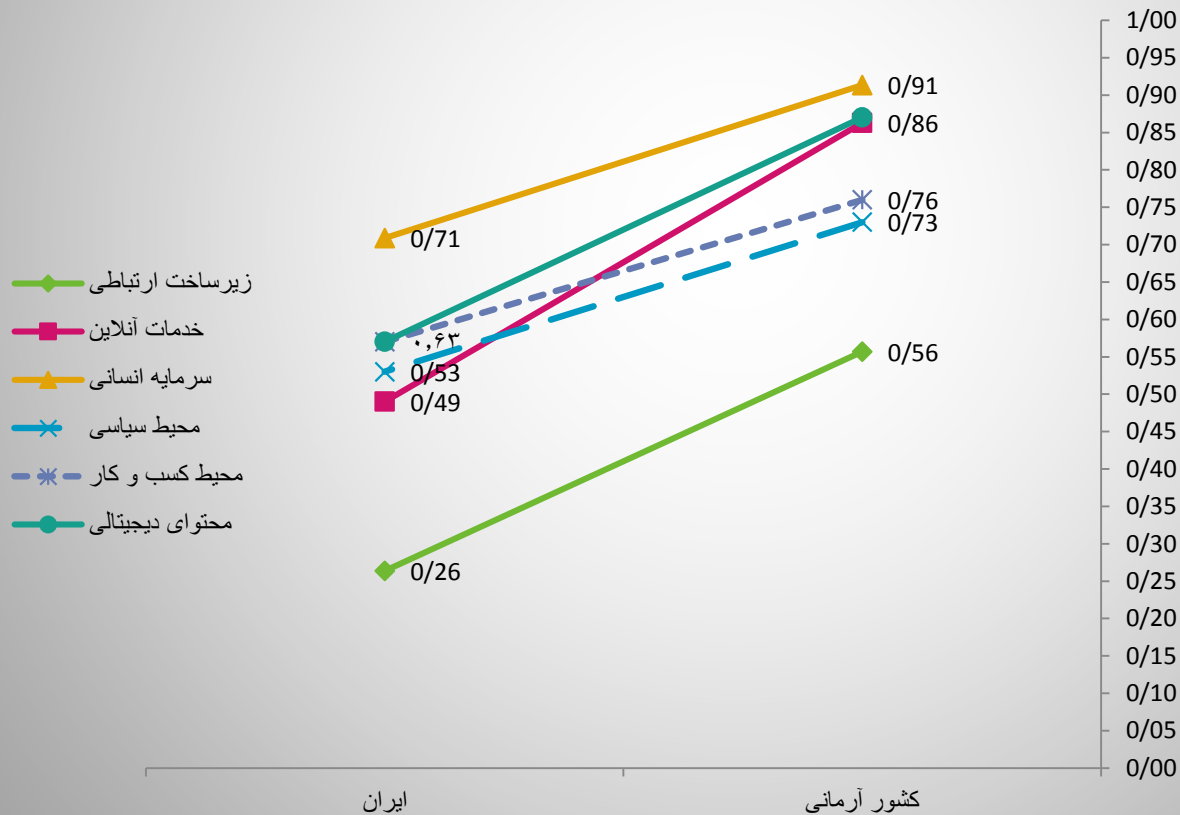
شناسایی مولفه های دولت الکترونیک در قالب یک سیستم فنی - اجتماعی - بومی

داده های توصیفی کشورهای منطقه در ۶ مولفه دولت الکترونیک

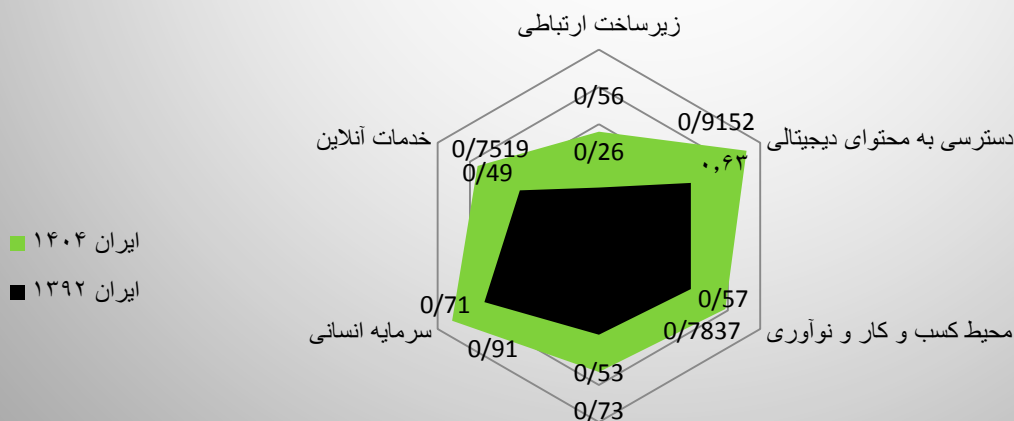
ردیف	کشور	محیط سیاسی و قانونی	محیط کسب و کار و نوآوری	قابلیت دسترسی و محتوای دیجیتالی	زیرساخت فنی و ارتباطی	خدمات آنلاین	سرمایه انسانی
۱	قطر	۰.۷۲۹	۰.۷۵۷	۰.۸۵۷	۰.۴۵۱	۰.۷۳۹	۰.۷۳۲
۲	امارات متحده	۰.۶۸۶	۰.۷۴۳	۰.۸۷۱	۰.۵۵۷	۰.۸۶۳	۰.۷۸۴
۳	عربستان	۰.۶۷۱	۰.۷۲۹	۰.۷۸۶	۰.۴۳۲	۰.۷۹۷	۰.۷۶۸
۴	عمان	۰.۶۴۳	۰.۶۷۱	۰.۷۵۷	۰.۳۹۴	۰.۶۶۷	۰.۷۲۲
۵	بحرین	۰.۶۲۹	۰.۷۵۷	۰.۸۴۳	۰.۴۱۸	۰.۸۶۳	۰.۸۰۳
۶	تاجیکستان	۰.۵۸۶	۰.۵۰۰	۰.۶۷۱	۰.۱۴۷	۰.۲۴۲	۰.۸۳۱
۷	اردن	۰.۵۷۱	۰.۶۵۷	۰.۷۷۱	۰.۲۷۲	۰.۳۹۲	۰.۸۰۱
۸	ترکیه	۰.۵۷۱	۰.۶۵۷	۰.۷۲۹	۰.۳۴۸	۰.۴۶۴	۰.۷۷۳
۹	آذربایجان	۰.۵۲۹	۰.۵۷۱	۰.۷۱۴	۰.۳۰۳	۰.۳۶۶	۰.۸۲۶
۱۰	ایران	۰.۵۲۹	۰.۵۷۱	۰.۶۳۱	۰.۲۶۴	۰.۴۹۰	۰.۷۰۹
۱۱	کویت	۰.۵۲۹	۰.۵۸۶	۰.۷۵۷	۰.۴۱۸	۰.۵۸۲	۰.۷۸۹
۱۲	قزاقستان	۰.۵۱۴	۰.۶۰۰	۰.۷۲۹	۰.۳۵۶	۰.۷۸۴	۰.۹۱۳
۱۳	گرجستان	۰.۴۷۱	۰.۶۲۹	۰.۷۱۴	۰.۲۳۳	۰.۶۰۱	۰.۸۳۵
۱۴	ارمنستان	۰.۴۷۱	۰.۵۸۶	۰.۷۰۰	۰.۳۲۲	۰.۳۲۷	۰.۸۵۱
۱۵	پاکستان	۰.۴۲۹	۰.۵۴۳	۰.۶۲۹	۰.۱۲۴	۰.۳۶۶	۰.۳۵۷
۱۶	لبنان	۰.۴۰۰	۰.۶۷۱	۰.۶۰۰	۰.۲۷۳	۰.۴۷۷	۰.۷۹۲
۱۷	قرقیزستان	۰.۳۸۶	۰.۴۷۱	۰.۷۴۳	۰.۱۹۰	۰.۴۲۵	۰.۸۴۹
۱۸	یمن	۰.۳۵۷	۰.۴۷۱	۰.۵۴۳	۰.۱۰۱	۰.۱۷۷	۰.۴۶۴
۱۹	افغانستان				۰.۰۵۷	۰.۲۳۵	۰.۲۱۸

مقایسه مولفه های دولت الکترونیک ایران و کشور آرمانی (وضع موجود)

مقایسه ایران ۱۳۹۲ و ایران ۱۴۰۴

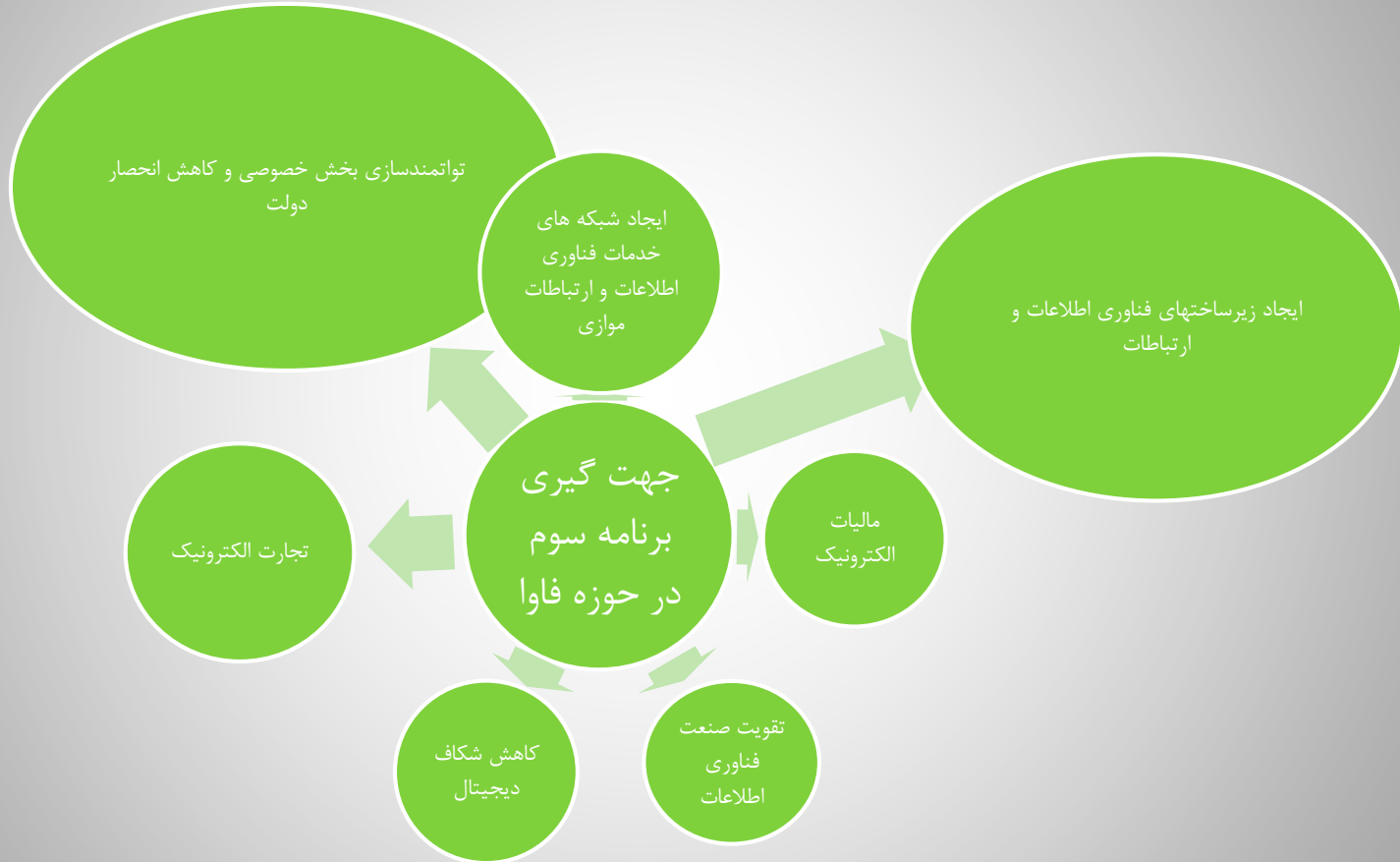
کشور	زیرساخت ارتباطی	خدمات آنلاین	سرمایه انسانی	محیط سیاسی و مقررات گذاری	محیط کسب و کار و نوآوری	دسترسی به محتوای دیجیتال
ایران ۱۴۰۴	۰,۵۶	۰,۷۵	۰,۹۱	۰,۷۳	۰,۷۸	۰,۹۲
ایران ۱۳۹۲	۰,۲۶	۰,۴۹	۰,۷۱	۰,۵۳	۰,۵۷	۰,۶۳

محیط سیاسی و مقررات گذاری

ارائه مدل دولت الکترونیک در حکمرانی مطلوب

جهت گیری برنامه سوم

جهت گیری برنامه چهارم

تعداد ماده	موضوع
7	خدمات الکترونیکی
5	صنعت
4	امنیت
4	زیرساخت قانونی
4	زیرساخت فرهنگی
3	سرمایه گذاری
3	زیرساخت اطلاعات
2	بانکداری و تجارت الکترونیکی
2	زیرساخت ارتباطی
2	آموزش الکترونیکی
1	سلامت الکترونیکی

برنامه پنجم توسعه

اجرای احکام فناوری اطلاعات در برنامه پنجم

خدمات دولت الکترونیک

توسعه صنعت فاوا

توسعه زیرساختهای ارتباطی و دسترسی

تجارت و بانکداری الکترونیک

تامین امنیت فضای تبادل اطلاعات

دادرسی الکترونیکی

حمایت از بخش خصوصی فاوا

توسعه محتوای دیجیتال

کاهش شکاف دیجیتال

اجرای تکالیف توسط دستگاههای اجرایی

اجرای حکم

همکاری با مجری حکم

نظارت بر اجرای حکم دستگاههای دیگر

اجرای تکالیف وزارت فاوا

تکالیف برون سازمانی

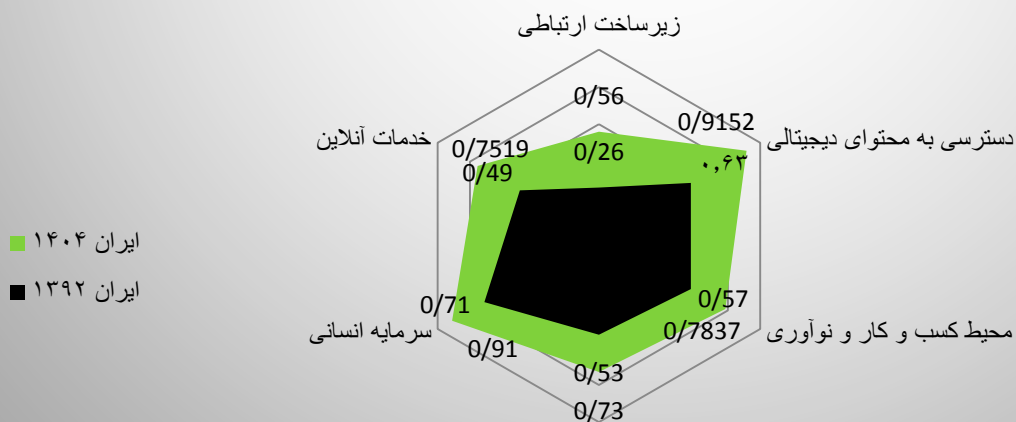
تکالیف درون سازمانی

برنامه ششم؟

- با اجرای برنامه ششم و هفتم باید به اهداف سند چشم انداز رسید.

مقایسه ایران ۱۳۹۲ و ایران ۱۴۰۴

کشور	زیرساخت ارتباطی	خدمات آنلاین	سرمایه انسانی	محیط سیاسی و مقررات گذاری	محیط کسب و کار و نوآوری	دسترسی به محتوای دیجیتال
ایران ۱۴۰۴	۰,۵۶	۰,۷۵	۰,۹۱	۰,۷۳	۰,۷۸	۰,۹۲
ایران ۱۳۹۲	۰,۲۶	۰,۴۹	۰,۷۱	۰,۵۳	۰,۵۷	۰,۶۳

محیط سیاسی و مقررات گذاری

ارائه مدل دولت الکترونیک در حکمرانی مطلوب

ن

بیشترین اقدامات در زمینه توسعه زیرساخت باید صورت گیرد.

بیشترین شیب خط متعلق به زیرساخت ارتباطی، پس از آن دسترسی به محتوای دیجیتالی و خدمات آنلاین است.

و در مورد نقشه راه

لزوم توجه به دیگر ابعاد غیر از توسعه خدمات الکترونیکی

پویا بودن و لزوم بازنگری در نقشه در فواصل زمانی مشخص
نظارت سیستمی بر اجرای نقشه راه
تامین مالی اجرای نقشه

جلوگیری از موازی کاریها در عرصه دولت الکترونیک
الزام دستگاهها به مهندسی مجدد فرایندها
در نظر گرفتن نقش برای بخش خصوصی

توجه با ارائه خدمات نیمه الکترونیکی در نقشه

پا تشکر از صبر و حوصله شما